

Formarea și funcționarea cabinetelor și
coalițiilor de guvernare în România.
Portofolii și politici în domeniile apărării și
externelor (1992 – 2020)

Teza de doctorat

Rezumat

Doctorand

Iulia Huiu

Coordonator științific

Prof. Univ. Dr. George Cristian Maior

București, 2023

Tematica lucrării și relevanța științifică

Viața politică democratică este de neconceput astăzi în absența coalițiilor. În fapt, formarea de coaliții este un fenomen inerent societății umane, fiind, pe de o parte, direct legat de diversitatea valorilor, opțiunilor, ideilor, comportamentelor și intereselor, iar pe de altă parte de nevoia unității de acțiune, a coeziunii și solidarității în contexte specifice. Coalițiile au în substrat un pact, un acord, o înțelegere între indivizi sau grupuri, o aliniere a intereselor și acțiunilor pentru o cauză comună. Coaliții se pot forma în toate domeniile vieții sociale, la toate nivelele și având mize diferite. Lucrarea se oprește însă doar asupra unui tip particular de coaliții care se formează în regimurile politice democratice multipartite, respectiv coalițiile de guvernare. În mod particular, în urma deceniilor de experiență și cercetare din științele politice asupra regimurilor democratice multipartite, cabinetele de coaliție sunt văzute astăzi drept „normă.” Studiul coalițiilor de guvernare, respectiv întregul lor ciclu de viață și etapele acestuia – de la cine intră în coaliție, cine ce ministere primește, cum se negociază în interior și până la terminarea lor – fac obiectul unei ample literaturi de specialitate.

Teoria coalițiilor este astăzi un vast domeniu de cercetare în interiorul științelor politice, cu câteva decenii de expertiză acumulate, începând cu perioada post-belică. Demarat în mod accelerat în anii '60-'70, studiul coalițiilor de guvernare s-a concentrat în prima sa fază asupra democrațiilor din Europa Occidentală, care au oferit specialiștilor o diversitate de exemple și experiențe. La nivelul anilor '90, exista deja o bogată literatură de specialitate în materie de cabinete de coaliție. La momentul căderii comunismului, teoria coalițiilor ca domeniu de cercetare înregistrase deja progrese semnificative prin studierea cazurilor oferite de Europa de Vest. În 1990, lucrarea fundamentală a lui Michael Laver și Norman Schofield despre guvernele multipartite și politica de coaliție în Europa (*Multiparty Government. The Politics of Coalition in Europe*), care rămâne și astăzi un reper de cercetare, începea să acopere golul anterior în studiul coalițiilor. (Laver & Schofield, 1991, p. v). În același timp, Ian Budge și Hans Keman publicau o altă lucrare de referință despre formarea coalițiilor și funcționarea guvernelor în 20 de democrații (*Parties and Democracies. Coalition Formation and Government Functioning in Twenty States*). Studiul lor includea atât țări ale Europei Occidentale, cât și state din afara continentului (Budge & Keman, 1990, p. 1).

După căderea comunismului și mai ales după încheierea tranziției democratice pentru țările foste comuniste, literatura de specialitate, care fusese concentrată în jurul Europei de Vest, se găsea în fața provocării de a include în cercetare un întreg areal geografic complet neexplorat. Teoriile dezvoltate de-a lungul multor decenii în urma studiului coalițiilor din Vest aveau să fie testate, validate sau extinse de cercetarea asupra statelor din Europa Centrală și de Est, cu particularitățile lor politice, sociale și istorice. În special în ultimii ani s-au făcut progrese remarcabile în studierea coalițiilor de guvernare din Europa Centrală și de Est (Bergman, Iłonszki, & Muller, *Coalition Governance in Central Eastern Europe*, 2019), inclusiv din România (Stefan, 2019); (Anghel & Thurk, 2019). Fostele țări comuniste au început să fie incluse treptat și cu tot mai multe date în studiile comparate.

În afară de extinderea geografică în materie de teoria coalițiilor, ultimele decenii au adus și o evoluție referitoare la conținut și la accentul cercetării. Dacă studiile timpurii asupra formării și funcționării coalițiilor de guvernare au fost preocupate de o dimensiune „cantitativă” și de predicția asupra componenței coalițiilor, într-o a doua etapă atenția s-a îndreptat spre o dimensiune „calitativă”. Cu alte cuvinte, preocuparea s-a mutat dinspre cine intră în coaliție și ce primește înspre studierea relevanței diferitelor portofolii și explicațiilor pentru aceasta. Începând cu anii 2000, Warwick și Druckman au extins cercetările anterioare prin studierea importanței diferitelor ministere pentru partidele din coaliții. Aceștia au propus modele de măsurare a ceea ce literatura de specialitate numește *portfolio salience*, prevalența portofoliilor, până atunci o „piesă lipsă” în studierea democrațiilor parlamentare europene (Druckman & Warwick, 2005, p. 19).

În acest ansamblu, ministerul de externe și mai ales ministerul apărării au beneficiat de o atenție cel mult marginală. În 2020, cercetătorii Kai Oppermann și Klaus Brummer constatau că „aproape nicio cercetare nu a investigat în mod specific motivațiile din spatele alocării ministerelor de externe.” (Oppermann & Brummer, 2020). În ciuda „prestigiului” de care ministerele apărării (Druckman & Roberts, 2008) și externele (Bergman, Iłonszki, & Muller, *Coalition Governance in Central Eastern Europe*, 2019, p. 37) s-au bucurat în Europa Centrală și de Est, în special în contextul demersurilor țărilor din regiune pentru integrarea în NATO și Uniunea Europeană și realizării acestor obiective, studiile cu privire la aceste portofolii au fost până acum limitate. Dacă în cazul ministerului de externe asistăm în ultimii ani la o intensificare a eforturilor de cercetare, ministerul apărării este probabil unul din cele mai puțin analizate.

Concomitent, accentul în literatura asupra coalițiilor s-a deplasat dinspre înțelegerea formării și terminării cabinetelor de coaliție, spre analiza întregului lor ciclu de viață, respectiv cum anume guvernează acestea, impactul procesului decizional intern asupra politicilor publice și implementării lor. În 2008, cercetătorii Kaare Stroom, Wolfgang Muller și Torbjorn Bergman au editat un volum comprehensiv (*Cabinets and Coalition Bargaining. The Democratic Life Cycle in Western Europe*), care acoperă în mod sistematic toate etapele ciclului de viață al coalițiilor. (Stroom, Muller, & Bergman, 2008).

Pe fondul creșterii preocupării asupra dimensiunii „calitative” a cercetării cabinetelor de coaliție, respectiv preferințelor partidelor în materie de portofolii, dar și asupra modului în care guvernează coalițiile, teoria coalițiilor a început să se regăsească în ultimii ani într-o zonă de intersecție cu relațiile internaționale, anterior neluată în calcul. Literatura mai recentă și-a extins preocuparea spre analiza impactului politicii interne din cadrul coalițiilor asupra deciziilor de politică externă și de securitate. În ciuda aserțiunii că politica internă „se termină la malul apei” - metaforă de origine americană care subliniază de fapt aspirația spre o abordare consensuală și supra-partizantă a politicii externe la nivelul statelor – politica internă și în speță dinamica din interiorul coalițiilor de guvernare poate avea impact nemijlocit asupra formulării și implementării politicii externe și de apărare. Studiarea efectului orientării ideologice, a componenței partizane și a competiției din interiorul cabinetelor de coaliție asupra formulării politicii externe și de securitate este una dintre cele mai noi tendințe în cercetare.

Aceasta a fost posibilă și în măsura în care abordarea realistă care are în centrul său „statul” ca unitate în politica externă a fost contestată, iar analiza de politică externă s-a extins de la înțelegerea rolului liderilor sau factorilor interni în procesul decizional spre studiul importanței partidelor și coalițiilor în opțiunile de politică externă.

Deși preocuparea asupra relației dintre politica internă și politica externă este una veche și are în spate o tradiție de cercetare, interpretarea ei prin prisma coalițiilor este relativ nouă. Astfel, politica externă a coalițiilor este una dintre cele mai puțin exploatate arii de cercetare.

Atunci când a încercat trecerea către teritoriul științelor politice și politicii comparate, analiza de politică externă s-a rezumat mai degrabă la a explora efectele guvernelor de coaliție în antiteză cu efectele guvernelor monoculare. (Oktay, 2022, p. 15) Studiul impactului fenomenelor din interiorul unei coaliții și caracteristicilor acesteia asupra comportamentului unui stat în arena internațională a fost mult timp excepțional și limitat. Hagan (Hagan, Everts, Haruhiro, & Stempel,

2001), Kaarbo (Kaarbo, Coalition Politics and Cabinet Decision Making. A Comparative Analysis of Foreign Policy Choices, 2013), Beasley (Beasley & Kaarbo, 2014) și în 2022 Oktay (Oktay, 2022) au extins principalele repere teoretice ale acestei noi direcții de cercetare.

Inițial au existat două curențe de gândire cu privire la coaliții în politica externă: unul care le-a privit drept disfuncționale, înclinat spre un proces decizional lent sau blocaj și prin urmare ineficiente din cauza numărului mare de actori implicați; și un alt curent care le-a privit drept generatoare de decizii mai eficiente tocmai prin prisma nevoii de a armoniza puncte de vedere diferite. Juliet Kaarbo a fost cea care a depășit paradigma acestor două curențe și a propus teoria potrivit căreia coalițiile sunt mai „extreme” în politica externă, adică pe axa pacifist – agresiv se situează spre una din cele două extreme și nu spre centru.

În special războaiele din Irak și Afganistan și deciziile diferitelor state de participare sau retragere din coalițiile internaționale au relevat importanța coalițiilor în formularea politicii externe și au furnizat noi studii de caz pentru o abordare comparativă asupra politicii externe a coalițiilor. Nevoia de aprofundare a domeniului continuă să fie totuși pregnantă, în condițiile în care „factorii politici de partid care influențează politica externă rămân sub-teoretizați.” (Oktay, 2022, p. 28)

În ciuda acestei vaste literaturi de specialitate și a progreselor făcute, așa cum am indicat anterior, rămân cel puțin trei zone de interes încă insuficient acoperite și explorate. Una este de ordin geografic, în condițiile în care disproporția între cercetările dedicate Europei Occidentale și cele dedicate Europei Centrale și de Est se menține considerabilă. Chiar în interiorul acesteia, România este mai puțin acoperită decât alte state foste comuniste. Dacă pe partea de cercetare a formării și funcționării coalițiilor de guvernare, România a început să fie inclusă în studiile comparative și în studii de caz (în special prin contribuțiile lui Laurenția Ștefan și Veronicăi Anghel), România lipsește din cercetările relevante asupra politicii externe a coalițiilor. Spre exemplu, cea mai recentă contribuție în domeniu care aparține lui Sibel Oktay analizează impactul coalițiilor asupra deciziilor de politică externă în majoritatea statelor din Europa Centrală și de Est, cu sisteme semi-prezidențiale, dar nu și România. Absența României din aceste cercetări oferă o valoroasă oportunitate de contribuție la literatura de specialitate și face din tema prezentei lucrări o premieră.

A doua zonă insuficient acoperită este cea cu privire la preferința partidelor din coalițiile de guvernare asupra anumitor portofolii în raport cu altele. Mă refer în particular la studiul aplicat

asupra ministerelor de externe și apărare, modului în care sunt alocate acestea în coaliții și motivațiilor din spatele distribuției lor spre diferite partide.

Această temă este direct legată de a treia zonă mai puțin explorată, respectiv politica externă a coalițiilor. Cercetările de până acum au vizat diferența între cabinetele monoculare și cele de coaliție în formularea politicii externe, au încercat să stabilească dacă guvernele de coaliție sunt mai extreme sau mai moderate în materie de relații internaționale și au analizat cum influențează mărimea coalițiilor, forța lor parlamentară sau identitatea lor ideologică deciziile de politică externă. Studiile în materie rămân însă limitate, fapt care se datorează separării pentru multă vreme a abordărilor din știința politică de cele din studiul relațiilor internaționale. (Raunio & Wagner, 2020).

Pe acest fond, cercetarea de față este un studiu de caz în premieră cu privire la coalițiile de guvernare din România în perioada 1992-2020, care se regăsește la intersecția dintre toate aceste zone de preocupare academică. Coalițiile în general, dar și cele din România în particular, reprezintă un adevărat „puzzle” pentru cercetare, prezentând numeroase oportunități și deopotrivă provocări legate de particularitatea contextului istoric și specificul cadrului instituțional.

S-au scurs mai bine de 30 de ani de când România și-a reluat experiența democratică și odată cu ea experiența cabinetelor de coaliție. În aceste decenii, coalițiile de guvernare au devenit o realitate curentă a politicii românești, iar dinamica internă de distribuție a portofoliilor a intrat în atenția publicului și a literaturii de specialitate. Concomitent, în acest interval marile obiective naționale au fost intrinsec legate de politica externă și de apărare. Aderarea României la NATO și la Uniunea Europeană, Parteneriatul Strategic cu Statele Unite au fost obiective comun asumate, care au pus în prim plan ministerele apărării și externele.

În prezenta lucrare am analizat distribuția portofoliilor de externe și apărare în cabinetele de coaliție din România post-comunistă, în perioada 1992-2020, precum și ce anume a motivat actorii politici în alegerea acestor portofolii. Este vorba de 22 de cabinete de coaliție, sub 12 prim-miniștri și 4 președinți, incluzând aici cabinetele minoritare de coaliție și excluzând formulele monoculare sau nonpartinice și pe miniștrii asociați lor.

De asemenea, am studiat modul în care s-a reflectat politica internă de coaliție asupra politicii externe și de apărare și, reciproc, cum au afectat evoluțiile din aceste domenii preferințele în distribuția ministerelor.

Obiectivele, întrebările și ipoteza cercetării

Pe acest fond, am definit astfel obiectivele cercetării:

- Identificarea tendințelor și preferințelor partidelor politice în alocarea portofoliilor de externe și apărare în cabinetele de coaliție din România post-comunistă, în perioada 1992-2020 și înțelegerea motivațiilor partidelor în alegerea acestor portofolii.
- Studierea modului în care s-a reflectat politica internă de coaliție asupra politicii externe și de apărare și, reciproc, impactul pe care obiectivele de politică externă și apărare l-au avut în distribuția portofoliilor în coaliție.

Întrebările de cercetare derivate din aceste obiective sunt:

- Ce partide preferă portofoliile apărării și externele în cabinetele de coaliție?
- Ce motivează partidele din cabinetele de coaliție în opțiunea pentru aceste portofolii?
- Cum a evoluat în timp profilul miniștrilor apărării și externele?
- Cum s-au reflectat conflictele interne din coaliție sau intra-executive în propuneri de politică externă sau apărare contestate?
- Cum a evoluat politica externă și de apărare din România în perioada post-aderare?

Pentru a formula ipoteza de cercetare am recurs la cadrul clasic oferit de Stephen Van Evera, în volumul *Guide to Methods for Students of Political Science*. Astfel, ipoteza de cercetare definește „relația între două fenomene” (Evera S. v., 1997, p. 9), respectiv între variabile independente și variabile dependente. Variabilele independente sunt cele care descriu fenomenul care cauzează o ipoteză, în timp ce variabilele dependente descriu fenomenul cauzat. Nu întotdeauna relația între variabilele independente și cele dependente este una simplă și directă. În primul rând fenomenul cauzal pe care își propune să îl explice sau testeze o ipoteză necesită în unele situații punerea într-un context particular. Astfel, „condițiile antecedente” descriu „un fenomen a cărui prezență activează sau amplifică acțiunea unei legi cauzale sau ipoteze.” (Evera S. v., 1997, p. 10). De asemenea, în formularea unei ipoteze pot interveni o serie de alte variabile. „Variabila intermediară” (*intervening variable*) este generată de o variabilă independentă și

cauzează variabila dependentă, iar o „variabilă de condiție” (*condition variable*) afectează condițiile antecedente. (Evera S. v., 1997, pg. 9-10).

Pe baza acestui cadru teoretic am sintetizat ipoteza de cercetare de mai jos: Pe fondul arhitecturii constituționale a României și a sistemului de reprezentare proporțională, care favorizează formarea cabinetelor de coaliție, structura coaliției de guvernare și apartenența politică a președintelui și coaliției de guvernare determină alocarea portofoliilor de externe și apărare, precum și formularea de propuneri de politică externă și apărare, care au condus la conflict în interiorul coaliției sau intra-executiv.

Am explicitat această ipoteză mai jos astfel, inclusiv în reprezentarea sa grafică.

Condiții antecedente

- Arhitectura constituțională a României, care include republică semi-prezidențială, președinte cu atribuții în politica externă și de apărare, executiv bicefal – președinte – premier, alte organisme precum CSAT
- Reprezentarea proporțională care favorizează apariția cabinetelor de coaliție

Variabile independente

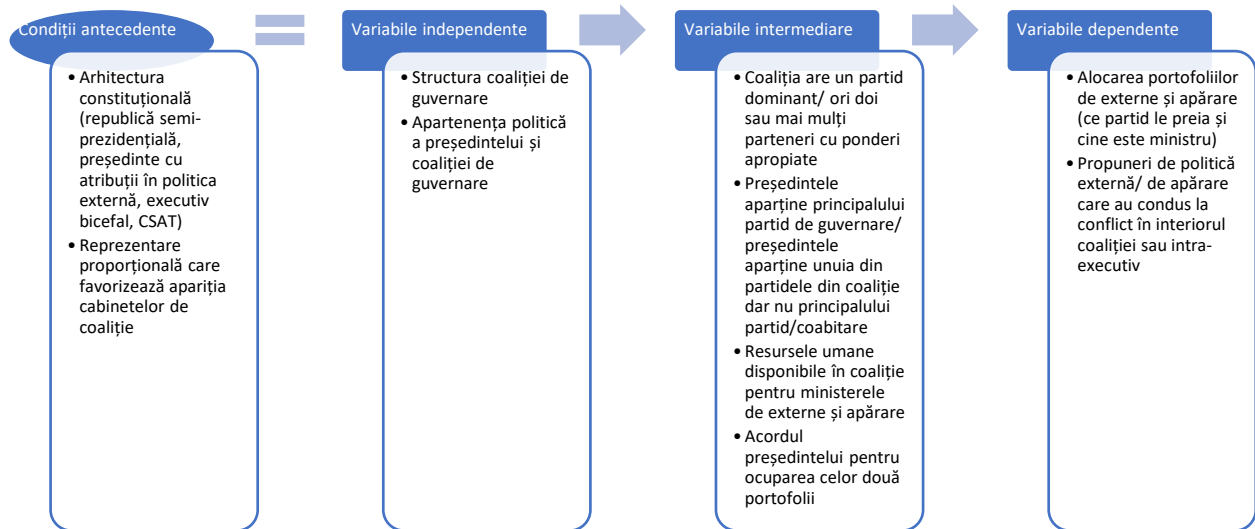
- Structura coaliției de guvernare
- Apartenența politică a președintelui și coaliției de guvernare

Variabile intermediare

- Coaliția are un partid dominant/ coaliția are doi sau mai mulți parteneri cu ponderi apropiate
- Președintele aparține partidului senior (principalul partid de guvernare, care deține primul ministru)/ președintele aparține coaliției de guvernare, dar nu partidului senior/ președintele aparține opoziției (coabitare)
- Resursele umane disponibile în coaliție pentru ocuparea celor două portofolii – externe și apărare
- Acordul președintelui pentru ocuparea celor două portofolii

Variabile dependente

- Alocarea portofoliilor de externe și apărare (ce partid le preia și cine este ministru)
- Propuneri de politică externă/ de apărare care au condus la conflict în interiorul coaliției sau intra-executiv

Precizări metodologice

Din punctul de vedere al metodologiei utilizate, lucrarea are la bază o cercetare de tip calitativ, respectiv un studiu de caz istoric. Acesta are ca obiect cabinetele de coaliție de la începutul primului ciclu electoral de 4 ani organizat în baza noii Constituții și până la finalul celui mai recent ciclu electoral complet, respectiv perioada 1992-2020. Urmând literatura de specialitate, o coaliție de guvernare include cel puțin două partide (Muller, Bergman, & Strom, 2010, p. 6), indiferent de mărimea lor. Cabinetele monoculare și cele non-partizane („tehnocrate”) nu sunt incluse în acest studiu.

De asemenea, noțiunea de „coaliție” nu trebuie suprapusă cu caracterul majoritar al guvernului de coaliție. Existența unei coaliții se referă la o componentă numerică, care se poate materializa fie într-un cabinet majoritar de coaliție, fie într-unul minoritar de coaliție.

În ce privește ministerele analizate, am inclus în studiu doar portofoliul apărării naționale și al externelor, respectiv Ministerul Apărării Naționale (MApN) și Ministerul Afacerilor Externe

(MAE), nu și alte portofolii create în siajul acestuia din urmă, în diferite etape și circumstanțe istorice.

Pentru a defini un nou cabinet, urmez criteriile stabilite de literatura de specialitate privitoare la coaliții: alegeri, o schimbare de prim-ministru, o schimbare în structura politică a guvernului (Muller, Bergman, & Strom, 2010, p. 6), la care am adăugat un al patrulea, urmând abordarea propusă de Laurențiu Ștefan: aprobarea prin vot de încredere în Parlament.

Atunci când abordez distribuția portofoliilor, iau în calcul toate partidele politice dintr-o coaliție în mod distinct, indiferent de dimensiune și de modul în care și-au câștigat mandatele parlamentare – prin intermediul unei alianțe sau singure. (Huiu, 2021, pg. 211-212)

În fine, atunci când mă refer la relația dintre politica internă și cea externă, folosesc alternativ termeni precum „politica de coaliție”, „politica din interiorul coaliției”, „dinamica internă a coaliției” pentru a translata ceea ce literatura de specialitate denumește „*coalition politics*”.

Ca metode de cercetare pentru prezenta lucrare am recurs în primul rând la documentare (*desk research*), la culegerea și prelucrarea datelor și faptelor relevante pentru subiectul de față, inclusiv la contextul politic și istoric care a însoțit formarea și destrămarea coalițiilor de guvernare din România lor. Un al doilea tip de documentare a presupus aprofundarea studiului literaturii de specialitate din relațiile internaționale pentru a identifica puncte de convergență, abordări teoretice relevante și complementare cu teoria coalițiilor, a surselor bibliografice care explică alocarea și prevalența portofoliilor, precum și a celor care examinează relația dintre politica din interiorul coaliției de guvernare și politica externă și de securitate.

În afara datelor rezultate din propria cercetare, am folosit și setul de baze de date combinate pentru Europa Occidentală, Centrală și de Est, disponibile pe site-ul *The Representative Democracy Data Archive* (<https://repdem.org>).

Dar principalul element de originalitate metodologică al prezentei lucrări îl reprezintă interviurile de cercetare. Opțiunea pentru o metodă calitativă, care ține de o abordare post-positivistă, pleacă de la convingerea că această metodă servește cel mai bine obiectivelor cercetării, că poate oferi acces la cunoaștere și răspunsuri nuanțate la întrebările de cercetare, care ar rămâne altfel nedescoperite într-o abordare cantitativă.

În ce privește definirea interviurilor de cercetare, după conținut, este vorba de interviuri documentare, centrate pe experiența proprie a interlocutorilor în formarea și funcționarea

coalițiilor de guvernare din România, în speță în raport cu portofoliile de apărare și externe și politicile din domeniu.

Eșantionul pentru interviuri a fost alcătuit din foști miniștri de externe sau ai apărării, oficiali care au avut atribuții în domeniul externelor sau apărării, foști președinți de partide sau lideri politici care au participat la formarea coalițiilor de guvernare, la distribuția ministerelor sau la negocierea politicilor din domeniile apărării și externelor. Aceștia acoperă întregul spectru politic și toate ciclurile de guvernare.

Interviurile au fost semistructurate, cu tematică anunțată și întrebări deschise. Interviurile au fost luate sub umbrela confidențialității și au exclusiv scopul de a folosi prezentei cercetări, cu promisiunea de a nu fi făcute publice.

Structura lucrării

După un capitol introductiv, capitolul II aduce clarificări de ordin conceptual și metodologic, inclusiv legate de folosirea interviului ca metodă de cercetare.

Capitolul III trece în revistă literatura de specialitate și confluența între relațiile internaționale și teoria coalițiilor. În interiorul acestuia pornesc de la marile direcții teoretice în relațiile internaționale și prezintă câteva din aspectele esențiale ale realismului și neorealismului, liberalismului și constructivismului, ajungând apoi la analiza de politică externă. Revizuiesc câteva din contribuțiile teoretice consacrate asupra modului în care contează politica internă în formularea politicii externe și rolului factorilor domestici, pentru ca apoi să examinez stadiul teoriilor despre coaliții ca unitate în politica externă. Subsecvent, mă refer la extremitatea coalițiilor în politica externă, care este una dintre cele mai recente abordări științifice în materie, precum și la factorii care influențează comportamentul coalițiilor în politica externă și de apărare, printre care studiile recente identifică mărimea coalițiilor, omogenitatea lor ideologică și relația cu opoziția parlamentară. Aceste abordări depășesc atât teoriile inițiale care diferențiau între cabinete monoculare și cabinetele de coaliție, precum și cele care îmbrăcau coalițiile într-o „imagine negativă”.

Fac astfel trecerea spre intersecția dintre politica externă a coalițiilor și dezbaterile actuale despre tipurile de coaliții și alocarea portofoliilor. Pornind de la cadrul oferit de teoria coalițiilor, trec în revistă cele mai răspândite tipologii ale coalițiilor și răspunsurile principale date de literatura

de specialitate la întrebarea cine intră în coaliții și cine ce posturi primește. Fac apoi trecerea la studiul importanței diferitelor ministere în preferințele partidelor și în mod particular la literatura dedicată alocării ministerului de externe. Adiacent mă refer pe scurt nu doar la rolul coalițiilor în politica externă, ci și la cel al partidelor în lumina unor noi direcții de cercetare.

Abordez separat stadiul literaturii de specialitate asupra coalițiilor de guvernare din România postcomunistă și contribuția cercetătorilor români în domeniu.

Nu în ultimul rând, trec în revistă câteva elemente cercetarea cu privire la participarea democrațiilor la conflicte armate, datorită faptului că propunerea de retragere a trupelor române din Irak din 2006 face obiectul unui subcapitol al lucrării.

Capitolele IV și V au ca obiect examinarea întrebărilor de cercetare și examinării fiecăreia dintre variabilele dependente. Astfel, Capitolul IV are ca obiect alocarea portofoliilor de externe și apărare, sub ambele sale aspecte: ce partide preiau aceste portofolii, respectiv cine sunt miniștrii de externe care le ocupă efectiv. Capitolul prezintă totodată configurațiile posibile de coaliții în funcție de structura acestora și de apartenența politică a președintelui și premierului, cu consecințe asupra distribuției ministerului de externe și de apărare. Propune în acest sens o tipologie proprie care diferențiază următoarele tipuri de situații: președintele și premierul aparțin aceluiași partid care domină și coaliția; președintele aparține coaliției, dar nu principalului partid de guvernare care a dat primul-ministru; președintele și primul-ministru aparțin aceluiași partid, dar acesta nu domină coaliția; situații de coabitare (președintele și cabinetul de coaliție aparțin unor tabere politice opuse).

Capitolul V explorează relația dintre politica internă și politica externă, dacă și cum a afectat politica din interiorul coalițiilor deciziile de politică externă. Acest capitol include propunerile de politică externă/ de apărare care au condus la conflict în interiorul coaliției sau în interiorul executivului și vizează următoarele întrebări de cercetare: cum s-au reflectat conflictele interne din coaliție sau intra-executive în propuneri de politică externă sau apărare contestate și cum au afectat obiectivele legate de aderarea României la Uniunea Europeană și NATO preferințele în alocarea portofoliilor în coaliție. După descrierea acordului larg pe marile direcții de politică externă și apărare de-a lungul perioadei studiate, indiferent de componența coalițiilor de guvernare, în capitolul V mă opresc asupra a două excepții de la această tendință. Astfel, prezint mai în detaliu două studii de caz de politici contestate în domeniul externelor, care s-au suprapus peste conflicte politice interne: propunerea de retragere a trupelor române din Irak, avansată în

2006, respectiv propunerea de mutare a ambasadei României în Israel de la Tel Aviv la Ierusalim în 2018-2019.

Capitolul VI este o analiză a evoluțiilor din politica externă și de apărare în perioada post-aderare, prin prisma variabilelor studiate. În fine, capitolul VII sintetizează principalele concluzii ale cercetării și examinează încă o dată validitatea ipotezei.

Concluzii

Coalițiile de guvernare din România au urmat în medie celebra „lege a proporționalității”, respectiv au împărțit posturile în cabinet relativ proporțional cu ponderea fiecărui partid în coaliție. Datele oferite de cele 22 de cabinete de coaliție din perioada 1992 – 2020 relevă un indice de proporționalitate în media europeană. Ele confirmă faptul că împărțirea ministerelor în cabinetele românești a reflectat în principiu forța parlamentară și contribuția la coaliție a fiecărei formațiuni.

În România postcomunistă nu se poate vorbi despre un tipar predictibil în alocarea ministerului apărării naționale și a ministerului de externe. Mai ales ministerul de externe, prin prisma potențialului său de imagine, a fost dorit în general de partide în special din rațiuni electorale, cu precădere în primele două decenii studiate. În special în perioada pre-aderare ministerul de externe a fost văzut ca o posibilă sursă de favorabilitate și de ascendent politic, ca o veritabilă „trambulină” electorală. Aceasta s-a tradus fie prin dorința unor lideri politici cu greutate de a-l prelua, fie prin ascensiunea miniștrilor de externe spre alte funcții politice și partinice mai înalte, după încheierea mandatului de ministru. O serie de foști miniștri de externe au devenit lideri de partide sau candidați prezidențiali (Adrian Năstase, Mircea Geoană, Teodor Meleșcanu, Mihai Răzvan Ungureanu), fiind propulsați în percepția publică de exercițiul unei funcții prestigioase, asociate mai degrabă interesului național decât luptelor politice interne.

Totuși, în practică nu se poate spune că un partid anume și-a profilat identitatea prin asocierea cu unul din cele două portofolii. Deși a fost dezirabilă pentru orice formațiune, atribuirea către un partid a ministerului de externe, dar și a ministerului apărării, a trebuit să țină cont de un întreg complex de factori: ponderea respectivului partid în coaliție care a determinat sau limitat capacitatea de negociere, nominalizările pe care le-a putut face pentru aceste posturi și mai ales relația cu președintele.

Atunci când coaliția s-a format în jurul unui partid dominant, aproape majoritar, care a dat și premierul și președintele, atât ministerul de externe, cât și cel al apărării au revenit acestui partid. Partidele junior din coaliții au obținut ministerul de externe doar în anumite condiții, respectiv atunci când ponderea lor le-a permis să negocieze sau când au avut lideri politici sau foști miniștri pentru care au dorit să preia aceste portofolii. Natura „critică” a partidului junior, (prin aceasta înțelegând că retragerea partidului junior critic din cabinet ar fi condus la pierdea majorității), respectiv ponderea apropiată între principalul partid de guvernare și al doilea partid ca mărime au oferit condiții favorabile pentru ca ministerul de externe să fie cedat unui partid junior, fără să conducă neapărat la acest rezultat. În schimb, ministerul apărării naționale a fost în mai mare măsură asociat celui mai important partid de guvernare, în formule diferite de coaliții.

Atunci când un partid junior a avut o pondere apropiată de partidul senior ori partidul senior nu a dominat coaliția de guvernare, probabilitatea ca ministerul apărării sau ministerul de externe să revină partidului junior a crescut.

Alocarea ministerelor de externe și apărare în cabinetele de coaliție din România în perioada studiată a depins, așadar, de mai mulți factori: de structura coaliției, respectiv de mărimea principalelor partide partener care a determinat câte posturi și ce posturi ar putea ocupa, de acordul sau chiar voința președintelui și nu în ultimul rând de resursele umane de care au dispus partidele. Distribuția în coaliție nu a fost doar una abstractă, pe posturi, ci și pe persoane. Acești factori fac greu de stabilit o formulă generală care să anticipeze cine preia externele sau apărarea. Se pot desprinde totuși câteva tendințe și concluzii.

Acolo unde președintele și primul-ministru au aparținut principalului partid de guvernare și acesta a avut o pondere în coaliție semnificativ mai mare decât partenerii juniori, a fost predictibil ca ministerul de externe și apărare să revină respectivului partid (perioadele 1992 – 1996 și 2000 – 2004, cu Ion Iliescu președinte și PSD partid dominant de guvernare). Această configurație politică a fost, de asemenea, una lipsită de tensiuni majore în interiorul coaliției și în interiorul executivului pe teme de apărare și politică externă.

Acolo unde guvernul de coaliție a fost împărțit între mai multe partide cu ponderi relativ apropiate sau în situațiile în care principalul partid de guvernare nu a fost semnificativ mai mare decât partenerul său junior, tabloul alocării ministerelor de externe și apărare a fost mai puțin predictibil. Cele două ministere au revenit ambele fie principalului partid (după alegerile din 2004, în cabinetul Tăriceanu 1 PNL a deținut inițial ambele ministere); fie partidului junior (cazul

Partidului Democrat în perioada 1996 – 2000, sub guvernele Ciorbea, Vasile, Isărescu); fie au fost împărțite (în guvernul Boc 1, după alegerile din 2008, PDL a preluat ministerul de externe, PSD ministerul apărării), fără ca să putem stabili un tipar exact. Acest lucru a fost valabil atât pentru situațiile în care președintele și premierul au aparținut aceluiași partid (în guvernele Boc 3 și Ungureanu, cu Traian Băsescu președinte), cât și pentru cele în care președintele a aparținut coaliției, dar nu formațiunii care a dat primul-ministru (guvernele CDR, cu premier PNȚCD sub Emil Constantinescu; guvernul Alianței Dreptate și Adevăr după alegerile din 2004, în care PNL a avut primul-ministru, iar PD, partidul președintelui Băsescu a fost partenerul junior). Absența unui tipar s-a datorat și altor factori, respectiv ce alte ministere au fost prioritare pentru un partid sau altul și mai ales de ce resurse umane au dispus partidele, cu alte cuvinte pe cine puteau nominaliza pentru diferitele ministere.

În cazul coabitărilor (sub președinții Traian Băsescu și Klaus Iohannis) principalul partid de guvernare a avut mai mare libertate de negociere, în unele cazuri cedând unul (în guvernele Grindeanu, Tudose și Dăncilă 1, ALDE a deținut externele, PSD apărarea) sau ambele posturi unui partid junior (în guvernul Ponta 1, PSD a cedat PNL externele și apărarea), în măsura în care partidul respectiv le-a dorit și a avut persoane potrivite pentru respectivele ministere.

Atât ministerul apărării naționale, cât și cel de externe au specificul lor și amândouă presupun sisteme bine organizate și specializate. Cel puțin la ministerul de externe aceasta caracteristică a instituției a limitat opțiunile de numiri, în ideea că titularul de la externe a trebuit să îndeplinească măcar niște cerințe minime ale postului. Acestea au vizat cunoașterea domeniului sau un nivel de experiență sau o anumită anvergură publică. Spre deosebire de alte ministere unde criteriul susținerii politice putea fi singura condiție indispensabilă, în special la externe partidele au trebuit să țină cont și de alte criterii.

Pentru cele două posturi partidele fie au selectat lideri din interiorul lor, fie au recurs la personalități din afara partidelor cu expertiză în sistem. În zona de apărare au dominat miniștrii lideri politici din partide (PD Sorin Frunzăverde, Victor Babiuc, PNL Teodor Atanasiu, PDL Mihai Stănișoară), în timp ce în zona de externe profilul ocupanților portofoliului a fost mai diversificat. Miniștrii de externe au provenit din trei surse majore: din rândul diplomaților de carieră (Teodor Meleșcanu, Lazăr Comănescu) sau foștilor ambasadori sau angajați ai ministerului de externe (Teodor Baconschi), persoane cu experiență în sistem (Titus Corlățean); doi, din rândul partidelor (Petre Roman); trei, din afara ministerului și a partidelor, dar având o recunoaștere academică și o

prezență publică notabilă (Andrei Pleșu). De-a lungul timpului, aceste categorii au ajuns să fie interconectate. Odată ajunși la conducerea ministerului, unii foști diplomați sau intelectuali publici au intrat în politică și au avansat pe linie de partid, în timp ce alții au rămas independenți.

Indiferent de zona din care au provenit sau de sprijinul politic, partidele au ținut cont în general de specificul postului și de unele cerințe, chiar dacă nescrise, pentru ministerul de externe. Se poate spune că niciunul din miniștrii de externe nu a fost numit exclusiv politic și complet lipsit de experiență externă. Dacă nu a fost vorba de experiență diplomatică directă sau în interiorul ministerului, cel puțin experiență managerială sau la nivelul altor instituții cu adresabilitate externă.

În cazul ministerului apărării, odată cu trecerea la controlul civil asupra armatei, au predominat numirile din rândul liderilor politici cu greutate și experiență politică sau ministerială anterioară, în multe cazuri de la nivelul vicepreședinților de partid.

Nu în ultimul rând, din toate interviurile de cercetare realizate a rezultat importanța unei alinieri între președinte și partidele din coaliție, atunci când a venit vorba de nominalizările pentru externe și apărare.

În toate situațiile Președintele a jucat de-a lungul timpului un rol cheie, iar acordul său pentru nominalizarea pe cele două posturi a fost o condiție sine-qua-non. Spre deosebire de statele din Europa de Vest cu sisteme parlamentare, în cazul României alocarea portofoliilor de externe și apărare nu poate fi separată de rolul Președintelui în aceste domenii, în baza atribuțiilor conferite de Constituție. În acest caz, teoriile cu privire la politica externă a coalițiilor sau cele referitoare la funcționarea guvernelor de coaliție își ating limitele, atâta vreme cât formularea politicii externe și de apărare nu revine exclusiv guvernului de coaliție, ci are în centrul său Președintele.

Președintele – Primul-ministru – ministrul de externe formează în România un „triunghi” instituțional, în care primul are mai degrabă atribuții strategice și decizionale, iar ultimul atribuții tactice și de implementare. Atunci când cei trei sunt aliniați politic potențialul pentru conflict este minim. În cazuri de coabitare însă ori atunci când președintele și premierul aparțin unor partide diferite, chiar dacă fac parte din aceeași coaliție, există un teren mai favorabil pentru dispute în formularea politicii externe sau de apărare. Asemenea dispute au constituit excepții de la acordul larg ce a caracterizat politica externă și de apărare în cele peste trei decenii scurse de la căderea comunismului. Totuși este semnificativ faptul că atunci când au apărut conflicte, ele s-au consumat în situații în care Președintele și Premierul au aparținut unor partide diferite.

Aderarea României la NATO și la Uniunea Europeană s-a dovedit în timp a fi fost o linie de demarcație atât în privința importanței acordate de partide ministerelor apărării și externe, cât și disputelor în materie de externe și apărare. În special atunci când a venit vorba despre cele două mari obiective naționale – aderarea României la NATO și la Uniunea Europeană – partidele din coaliții și în general de pe scena politică românească au găsit resorturi proprii să se alinieze și să acționeze de comun acord, în ciuda conflictelor interne adeseori acerbe între putere și opoziție sau în interiorul coalițiilor de guvernare. În multe instanțe politica internă „s-a oprit într-adevăr la graniță” atunci când a venit vorba de interesele naționale comune.

În principiu coalițiile din România au fost moderate din punctul de vedere al politicii externe, în sensul că au păstrat o linie constantă, neluând decizii la extremitatea axei pacifist – agresiv. Politicile din domeniile apărării și externe s-au subsumat constant și consecvent marilor obiective de aderare la Uniunea Europeană și la NATO și mai apoi calității de membru al acestor organisme.

Politica internă de coaliție (*coalition politics*) nu s-a reflectat atât de evident în politica externă nici la nivelul marilor obiective, care s-au bucurat de consens, nici la nivel de politici. Sunt rare cazurile în care măsuri ținând de politica externă și apărare să fi fost disputate între partidele de coaliție sau chiar între guvern și președinte.

Atunci când au existat propuneri de politică externă care au generat conflict, ele au venit pe fondul tensiunilor dintre președinte și partidul senior al coaliției în situații de coabitare sau în situația în care președintele și premierul au făcut parte din partide diferite ale coaliției de guvernare. Am discutat în detaliu două situații de propuneri contestate de politică externă: cea de retragere a trupelor românești din Irak în 2006 și cea de mutare a ambasadei României de la Tel Aviv la Ierusalim din 2018 – 2019. În ambele cazuri partidul principal de guvernământ a fost cel care a încercat să „deturneze” (*hijacking*) un subiect de politică externă și a folosit o temă externă pentru a puncta în plan domestic sau pentru a abate atenția (*diversionary tactics*) de la slăbiciunea internă. Totuși, nici în aceste cazuri relația politică internă – politică externă nu a fost unidirecțională. În fiecare din cele două situații au existat factori externi declanșatori, iar mai multe explicații au fost simultan valabile. Niciuna din cele două propuneri nu s-a materializat.

Cele mai recente cercetări despre politica externă a coalițiilor ajung la concluzia că în general coalițiile sunt mai „extreme” în politica externă, adică tind spre una din extremele axei pacifist – agresiv. În același timp, politica externă a coalițiilor comportă riscul de a fi „deturnată”

(*hijacking*) de un partid junior, de a deveni „monedă de schimb” în negocieri (*logrolling*) sau de a fi folosită drept „diversiune” pentru a ascunde slăbiciunea internă a coaliției și pentru a abate atenția de la problemele domestice.

În ansamblu însă, atunci când privim retrospectiv parcursul politicii externe românești postcomuniste, concluziile nu se pot neapărat plia pe acest cadru teoretic. Politica externă și de apărare românească a fost una moderată în sensul în care nu se poate vorbi de o politică extremă, în mod excesiv „pacifistă” sau în mod excesiv „agresivă”. Deciziile de politică externă și apărare s-au subsumat obiectivelor de aderare la NATO și la Uniunea Europeană și mai târziu apartenenței la aceste organisme, într-o abordare pragmatică și unitară. Acest lucru a fost favorizat de caracterul semi-prezidențial al republicii, respectiv de natura bicefală a executivului și repartizarea atribuțiilor de politică externă între Președinte pe de-o parte și guvern prin Prim-ministrul și prin miniștrii de resort pe de altă parte. Regimul semi-prezidențial, cu un rol central acordat Președintelui, a făcut ca politica externă și de apărare să fie mai greu de deturnat în favoarea unui singur actor politic și mai dificil de folosit ca tactică diversionistă în politica internă. Arhitectura instituțională și contextul istoric au favorizat mai degrabă acordul larg.

Atunci când au apărut, tensiunile în materie de politică externă și apărare nu au avut atât ca sursă politica de coaliție, ci conflictul între cele două fațete ale ramurii executive, respectiv între Președinte și Prim-ministru sau Președinte și principalul partid de guvernare.

Pe de altă parte însă, politica internă de coaliție a afectat politica externă și de apărare prin scăderea în timp a importanței acordate de partidele politice ministerelor de resort și prin frecvențele schimbări de miniștri.

Deși declarativ externele și apărarea continuă să conteze pentru partide, interesul acestora pentru cele două ministere a scăzut de facto după aderarea României la NATO și Uniunea Europeană. Dacă în prima parte a celor trei decenii studiate ministerele apărării și externele se aflau pe primele locuri în ierarhia interesului partidelor, treptat acestea și-au pierdut atractivitatea. În special după ce România a devenit stat membru al NATO și UE o mare parte din foștii miniștri și lideri intervievați remarcă un tip de „inerție” în care au intrat cele două domenii. Ea fost rezultatul includerii în mecanisme colective de decizie, dar și al absenței unor noi proiectele naționale majore pe termen lung.

Scăderea interesului partidelor pentru ministerele de externe și apărare s-a produs gradual, pe măsură ce prioritățile s-au mutat spre alte domenii, iar partidele s-au îndreptat spre ministere cu

acces la resurse. Acest fenomen s-a reflectat în ceea ce interlocutorii intervievați au definit drept o „relativizare” a criteriilor de selecție pentru aceste posturi. Partidele din România au devenit treptat mai puțin preocupate de a-și cultiva resurse interne proprii pentru cele două ministere. În schimb, au început să se îndrepte spre soluții tehnocrate, din afara politicului sau spre activul de partid din eşaloanele inferioare, în timp ce leadership-ul s-a concentrat spre ministere considerate mai atractive.

Conflictele interne din coaliții au condus fie la remanieri, fie la modificarea componenței politice a cabinetului, fie la căderea guvernelor la intervale scurte. Ele s-au repercutat indirect asupra domeniilor externelor și apărării sub forma înlocuirii titularilor portofoliilor. Instabilitatea la nivelul coalițiilor s-a reflectat în instabilitate la nivelul conducerii celor două ministere, care la rândul ei are impact asupra eficienței și performanței.

De la începutul perioadei studiate și până la aderare România a avut șase miniștri de externe (1992 – 2007: Teodor Meleșcanu, Adrian Severin, Andrei Pleșu, Petre Roman, Mircea Geoană, Mihai Răzvan Ungureanu). Din 2007 până în 2020, miniștrii de externe s-au schimbat de 13 ori, unii revenind pe post pentru scurte perioade de timp. La apărare instabilitatea la conducerea ministerului este și mai evidentă, în special după 2014. În perioada 2014 – 2019 ministrul apărării s-a schimbat de nu mai puțin de 7 ori (Mircea Dușa, Mihnea Motoc, Gabriel Leș în două intervale diferite, Adrian Țuțuianu, Mihai Fifor și Nicolae Ciucă).

Partidele junior din coaliții nu au folosit politica externă și de apărare ca monedă de schimb, nici nu au încercat să deturneze în propriul interes teme de politică externă și nici să abată atenția de la politica internă prin dezbateri despre externe și apărare. În schimb, tensiunile din coaliții au făcut ca durata de viață a cabinetelor să fie în unele cazuri foarte scurtă, iar în alte cazuri supraviețuirea guvernelor să fie pusă sub semnul întrebării imediat după investire. Acest lucru a creat sentimentul unui permanent provizorat, în care sunt dificil de asumat și cu atât mai puțin de implementat proiecte pe termen lung.

Toate aceste concluzii validează doar parțial ipoteza de cercetare și mai degrabă o nuanțează, deschizând calea spre noi direcții de cercetare.

În alocarea portofoliilor de externe și apărare, structura coaliției contează, la fel și apartenența politică a președintelui și coaliției de guvernare. Dar, cu excepția situației în care președintele și premierul aparțin aceluiași partid care domină coaliția – situație în care cele două portofolii revin respectivului partid – nu se poate vorbi despre un tipar, care să facă alocarea celor

două ministere predictibilă. Așa cum am arătat, în distribuția finală contează un mix de trei elemente: puterea de negociere a unui partid în coaliție rezultată din structura coaliției, relația cu președintele în sensul acordului sau dezacordului și resursele umane pe care le au partidele pentru respectivele portofolii. Rezultatul final al acestui mix de elemente a fost însă diferit de la caz la caz.

De asemenea, în ceea ce privește a doua variabilă dependentă – respectiv propuneri de politică externă/ de apărare care au condus la conflict în interiorul coaliției sau în interiorul executivului, aceasta nu a depins de structura coaliției (cu un partid dominant sau cu partide apropiate ca pondere). Atunci când un partid de coaliție a generat asemenea conflicte, factorul principal a fost conflictul cu președintele.

Pe fondul obiectivelor naționale de aderare la NATO și la Uniunea Europeană, care s-au bucurat de acordul larg al clasei politice și al opiniei publice deopotrivă, politica internă de coaliție și direcțiile majore în politica externă și de apărare s-au modelat reciproc. De aceea este greu de afirmat cu certitudine existența unei cauzalități unidirecționale dinspre politica internă sau politica externă și cu atât mai puțin dinspre *coalition politics* spre *coalition foreign policy*. Politica internă a influențat politica externă, dar și reciproca este valabilă – politica externă a modelat politica internă.

La fel, faptul că politica internă de coaliție nu a împietat asupra marilor opțiuni de politică externă în trecut în România, nu este de natură a prezice absența unor conflicte în coaliții pe teme de politică externă și apărare în viitor.

Deși excepționale, cele două cazuri de propuneri contestate pe care le-am prezentat în lucrare, sunt semnificative pentru a indica faptul că politica externă și de apărare poate deveni sursă de conflict fie în interiorul executivului, fie în interiorul coaliției, mai ales în absența unor mari obiective naționale comune.

Aceste concluzii nuanțate lasă loc continuării studiului asupra comportamentului coalițiilor de guvernare în materie de politică externă. Una din posibilele direcții de cercetare ulterioare este studierea comparativă a altor state foste comuniste, cu regimuri semi-prezidențiale, din Europa Centrală și de Est pentru a vedea dacă exemplul României este tipic pentru regiune ori particular. O asemenea cercetare ar include studierea alocării portofoliilor de externe și de apărare în toate aceste state și configurațiile aferente în raport cu structura coalițiilor de guvernare. O altă direcție

de cercetare poate fi includerea „miniștrilor juniori”, cu alte cuvinte a miniștrilor delegați și altor deținători de portofolii în cabinet pe zona adiacentă externelor.

Prin caracterul său larg și inovator pe nișa teoretică ce leagă teoria coalițiilor de relațiile internaționale, lucrarea de față oferă un studiu sistematic asupra României, ale cărui concluzii pot fi adăugate la studiile comparative existente. În acest fel România este prezentă pe harta celor mai noi curente de cercetare în domeniul politicii externe a coalițiilor și alocării portofoliilor.

Bibliografie

- 20th Century Documents Avalon Project - Documents in Law, History and Diplomacy.* (1948, June 11). Retrieved January 7, 2022, from Vanderberg Resolution: https://avalon.law.yale.edu/20th_century/decad040.asp
- Aberg, J., & Sedelius, T. (2020). A structured review of semi-presidential studies: Debates, results and missing pieces. *British Journal of Political Science*, 50, 1111-1136.
- Acord politic național privind creșterea finanțării pentru Apărare (13 ianuarie 2015).* (13 ianuarie 2015). Retrieved from Președintele României: <https://www.presidency.ro/ro/presedinte/documente-programatice/acord-politic-national-privind-cresterea-finantarii-pentru-aparare-13-ianuarie-2015>
- Albala, A. (2018). The missing piece: Introducing the 4th Generation of Coalition Theories. In A. Albala, & J. M. Reniu, *Coalition Politics and Federalism* (pp. 13-32). Springer.
- Allison, G., & Zelikov, P. (2010). *Esența deciziei. O explicație a crizei rachetelor din Cuba*. Iași: Polirom.
- Anghel, V. (2017). "Why Can't We Be Friends?" The Coalition Potential of Presidents in Semi-presidential Republics - Insights from Romania. *East European Politics, Societies and Cultures*, 32(1), 101-118.
- Anghel, V., & Thurk, M. (2019). Under the Influence: Pay-Offs to Legislative Support Parties under Minority Governments. *Government and Opposition*, 1-20.
- Aran, A., Brummer, K., & E., S. K. (2021). Introduction: new directions in foreign policy analysis. *International Affairs*, 97(2), 261-265.
- Atkinson, R. (2006). *Povestea vieții. Interviu*. Iași: Polirom.
- Back, H., & Persson, T. (n.d.). Party Size and Portfolio Payoffs. A Study of the Mechanism Underlying Gamson's Law of Proportionality. *ECPR Joint Sessions in Granada*, (p. 2004).

- Back, H., Muller, W. C., Angelova, M., & Strobl, D. (2021). Ministerial Autonomy, Parliamentary Scrutiny and Government Reform Output in Parliamentary Democracies. *Comparative Political Studies*, 1-33.
- Băsescu vs. Ponta la Consiliul European: Clarificări, excepții și dispute similare. Cine are ultimul cuvânt. (2012, iunie 26). Retrieved from b1tv.ro: <https://www.b1tv.ro/externe/basescu-vs-ponta-la-consiliul-european-clarificari-exceptii-si-dispute-similare-cine-are-ultimul-cuvant-31041.html>
- Baylis, T. A. (1996, Apr). Presidents versus Prime Ministers: Shaping Executive Authority in Eastern Europe. *World Politics*, 48(3), 297-323. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/25053968>
- Beasley, R. K., & Kaarbo, J. (2014). Explaining Extremity in the Foreign Policies of Parliamentary Democracies. *International Studies Quarterly*, 58, 729-740.
- Bergman, T., Back, H., & Hellstrom, J. (. (2021). *Coalition Governance in Western Europe*. Oxford: Oxford University Press.
- Bergman, T., Ilonszki, G., & Muller, W. C. (Eds.). (2019). *Coalition Governance in Central Eastern Europe*. Oxford, UK: Oxford University Press.
- Bielasiak, J. (2002, Jan). The Institutionalization of Electoral and Party Systems in Postcommunist States. *Comparative Politics*, 34(2), 189-210.
- Browne, E., & Franklin, M. (1973). Aspects of Coalition Payoffs in European Parliamentary Democracies. *American Political Science Review*(67), 453-469.
- Budău, V.-G. (2018). *Actors and Processes of Foreign Policy Decision-Making. Romania Over a Decade of Transformations (2001-2014)*. București: Rao.
- Budge, I., & Keman, H. (1990). *Parties and Democracy. Coalition Formation and Government Functioning in Twenty States*. Oxford: Oxford University Press.
- Budge, I., & Laver, M. (1986, Nov). Office Seeking and Policy Pursuit in Coalition Theory. *Legislative Studies Quarterly*, 11(4), 485-506. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/439930>
- Cantir, C. (2011). *Coalition of the Leaving: What Caused the Disintegration of the Multi-National Force in Iraq (2003-2009)*.
- Cantir, C. (2011). Leaving the War in Iraq or „Staying the Course”: Why Did Bulgaria Withdraw and Romania Stay? In M. Cebeci (Ed.), *Issues in EU and US Foreign Policy* (pp. 179-200). Plymouth, UK: Lexington Books.
- Câte țări și-au mutat ambasada la Ierusalim și câte promit să o facă. Plus: Cum a procedat SUA, ce spune UE și cum a redeschis acest scandal România. (2019, martie 26). Retrieved from hotnews.ro: <https://www.hotnews.ro/stiri-esential-23050737-cate-tari->

mutat-ambasada-ierusalim-cate-promit-faca-plus-cum-procedat-sua-spune-cum-redeschis-acest-scandal-romania.htm

Checkel, J. T. (1998). Review: The Constructivist Turn in International Relations Theory. *World Politics*, 50(2), 324-348. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/25054040>

Chelcea, S. (2007). *Metodologia cercetării sociologice: metode cantitative și calitative*. București: Ed. Economica.

Coalition Governance in Central Eastern Europe. (2023). Retrieved from <https://repdem.org/index.php/coalition-governance-in-central-eastern-europe/>.

Costea, V. A. (2019, mai 6). *CCR a stabilit încă din 2012 cine participă la reuniunile Consiliului European*. Retrieved from [juridice.ro: https://www.juridice.ro/638526/ccr-a-stabilit-inca-din-2012-cine-participa-la-reuniunile-consiliului-european.html](https://www.juridice.ro/638526/ccr-a-stabilit-inca-din-2012-cine-participa-la-reuniunile-consiliului-european.html)

Cronologia relațiilor României cu UE <https://www.mae.ro/node/1542>. (n.d.). Retrieved from Ministerul Afacerilor Externe: <https://www.mae.ro/node/1542>

Curtea Constitutională: Rolul Guvernului în politica externă este de executie, derivat și nu original, cum este cel al președintelui. (2012, octombrie 12). Retrieved from [Hotnews.ro: https://www.hotnews.ro/stiri-esential-13401017-curtea-constitutional-a-rolul-guvernului-politica-externa-este-executie-derivat-nu-original-cum-este-cel-presedintelui.htm](https://www.hotnews.ro/stiri-esential-13401017-curtea-constitutional-a-rolul-guvernului-politica-externa-este-executie-derivat-nu-original-cum-este-cel-presedintelui.htm)

Dăncilă: Contribuția lui Iohannis la Președinția Consiliului UE, foarte mică. L-aș lăsa corigent. (2019, iunie 24). Retrieved from [digi24.ro: https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/politica/dancila-contributia-lui-iohannis-la-presedintele-consiliului-ue-foarte-mica-l-as-lasa-corigent-1150482](https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/politica/dancila-contributia-lui-iohannis-la-presedintele-consiliului-ue-foarte-mica-l-as-lasa-corigent-1150482)

De Winter, L., & Dumont, P. (2008). Uncertainty and Complexity in Cabinet Formation. In K. Strom, W. C. Muller, & T. Bergman, *Cabinets and Coalition Bargaining. The Democratic Life Cycle in Western Europe* (pp. 123-157). New York: Oxford University Press.

Deținerea de către România a Președinției rotative a Consiliului UE. (2019). Retrieved from [www.mae.ro: https://www.mae.ro/node/55114](https://www.mae.ro/node/55114)

Detrow, S. (2020, December 30). *Why Biden's National Security Adviser Plans to Focus on The US Middle Class*. Retrieved from NPR: <https://www.npr.org/sections/biden-transition-updates/2020/12/30/951280373/why-bidens-national-security-adviser-plans-to-focus-on-the-u-s-middle-class>

Diaconescu, I. (2003). *După Revoluție*. București : Nemira.

Dobrescu, P. (2006, iunie 29). Liberalii cer retragerea trupelor din Irak. *Libertatea*. Retrieved from <https://www.libertatea.ro/stiri/liberalii-cer-retragerea-trupelor-din-irak-144413>

Donnithorne, J. W. (2013). Chapter 2 Theories of Civil-Military Relations. In *Culture Wars. Air Force Culture and Civil-Military Relations*. Air Press University.

- Druckman, J. N., & Roberts, A. (2005). Context and Coalition-Bargaining. Comparing Portfolio Allocation in Eastern and Western Europe. *Party Politics*, 11(5), 535-555.
- Druckman, J. N., & Roberts, A. (2008). Measuring portfolio salience in Eastern Europe parliamentary democracies. *European Journal of Political Research* (47), 101-134.
- Druckman, J. N., & Warwick, P. V. (2005). The missing piece: Measuring portfolio salience in Western European parliamentary democracies. *European Journal of Political Research*, 17-42.
- Ecevit, Y. A., & Karakoc, E. (2017, January). The perils of semi-presidentialism: Confidence in political institutions in contemporary democracies. *International Political Science Review*, 38(1), 4-20. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/26940289>
- Elgie, R. (2010). Semi-presidentialism, Cohabitation and the Collapse of Electoral Democracies, 1990-2008. *Government and Opposition*, 45(1), 29-49.
- Elgie, R. (2015). Three waves of semi-presidential studies. *School of Law and Government, Dublin City University, Dublin 9, Ireland*. Retrieved from https://doras.dcu.ie/20739/1/Three_waves_of_semipresidentialism_Democratization_final_clean.pdf
- Enache, M., & Deaconu, Ș. (n.d.). *Sistemul electoral în România postcomunistă*. Retrieved from [juridice.ro: https://www.juridice.ro/essentials/2381/sistemul-electoral-in-romania-postcomunista](https://www.juridice.ro/essentials/2381/sistemul-electoral-in-romania-postcomunista)
- Evera, S. v. (1997). *Guide to Methods for Students of Political Science*. Ithaca and London: Cornell University Press.
- Fearon, J. D. (1998). Domestic Politics, Foreign Policy, and the Theories of International Relations. *Annu. Rev. Polit. Sci.*, 289-313.
- Feaver, P. D. (1996). The Civil-Military Problematique: Huntington, Janowitz, and the Question of Civilian Control. *Armed Forces & Society*, 23(2), 149-178. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/45347059>
- Fierbințeanu, C. (2012, iunie 24). *Stolojan: Disputa Ponta-Băsescu pe reprezentarea la Bruxelles este marginală pentru UE, dar neplăcută. Șeful statului ar trebui să meargă*. Retrieved from [mediafax.ro: https://www.mediafax.ro/politic/stolojan-disputa-ponta-basescu-pe-reprezentarea-la-bruxelles-este-marginala-pentru-ue-dar-neplacuta-seful-statului-ar-trebuie-sa-mearga-9778303](https://www.mediafax.ro/politic/stolojan-disputa-ponta-basescu-pe-reprezentarea-la-bruxelles-este-marginala-pentru-ue-dar-neplacuta-seful-statului-ar-trebuie-sa-mearga-9778303)
- Franc, V. I. (2000). *Din lucrările Comisiei de la Snagov, martie - iunie 1995*. București: Centrul de Informare și Documentare Economică.
- Gamson, W. A. (1961). A Theory of Coalition Formation. *American Sociological Review*(26), 373-382.

- Georgescu, R. (2006, iunie 30). Tăriceanu cere retragerea din Irak. *România Liberă*. Retrieved from <https://romanalibera.ro/special/tariceanu-cere-retragerea-din-irak-77222/>
- Georgescu, T. (2006, iunie 30). CSAT lasă trupele românești în Irak. *Curentul*. Retrieved from <https://www.curentul.info/politic/csat-lasa-trupele-romanesti-in-irak/>
- Haesebrouck, T., & Mello, P. A. (2020). Patterns of Political Ideology and Security Policy. *Foreign Policy Analysis*, 16, 565-586.
- Hagan, J. D., Everts, P. P., Haruhiro, F., & Stempel, J. D. (2001). Foreign Policy by Coalition: Deadlock, Compromise, and Anarchy. *International Studies Review*, 3(2), 169-216.
- Harfst, P. (2013, September). Changing the rules of the game: Determinants of successful electoral system change in Central and Eastern Europe. *International Political Science Review*, 34(4), 427-443. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/24573434>
- Hellstrom, J., Bergman, T., & Back, H. (2021). *Party Government in Europe Databased (PAGED)*. Main Sponsor: Riksbankers Jubileumsfond (IN 150306:1).
- Hermann, M. G. (2001). How Decision Units Shape Foreign Policy: A Theoretical Framework. *International Studies Review*, 3(2), 47-81. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/3186565>
- Hofmann, S. C., & Martill, B. (2020). The Party Scene: New Directions for Political Party Research in Foreign Policy Analysis. *International Affairs*.
- Hopf, T. (1998). The Promise of Constructivism in International Relations Theory. *International Security*, 23(1), 171-200.
- Hotărâre nr. 438 din 5 august 1992 privind înființarea, în cadrul Ministerului Apărării Naționale, a Colegiului Național de Apărare.* (n.d.). Retrieved from Colegiul Național de Apărare: <https://cnap.unap.ro/index.php/ro/>
- Hotnews.ro. (2006, iulie 6). Sondaj Gallup: Peste 60% dintre români vor retragerea din Irak. *HotNews.ro*. Retrieved from <https://www.hotnews.ro/stiri-arhiva-1169403-sondaj-gallup-peste-60-dintre-romani-vor-retragerea-din-irak.htm>
- Huiu, I. (2021). Gambling at High Stakes: The Allocation of Foreign Affairs and Defense Portfolios in Coalition Governments in Postcommunist Romania. *Europolity*.
- Huiu, I. (2023, ianuarie 30). Extinderea NATO - reușita unei generații și ce le scapă realiștilor. *SNSPA Center for Civic Participation and Democracy Blog*. Retrieved from <http://civicparticipation.ro/blog/extinderea-nato-reusita-unei-generatii-si-ce-le-scapa-realistilor/>
- (14 mai 2021). Interviu cu un fost consilier prezidențial. (I. Huiu, Interviewer) Transcript nepublicat, în posesia autorului interviului.
- (3 martie 2022). Interviu cu un fost ministru al afacerilor externe. (I. Huiu, Interviewer) Transcript nepublicat, în posesia autorului interviului.

- (2 martie 2022). Interviu cu un fost ministru al apărării. (I. Huiu, Interviewer) Transcript nepublicat, în posesia autorului interviului.
- (16 mai 2023). Interviu cu un fost ministru de externe. (I. Huiu, Interviewer) Transcript nepublicat, în posesia autorului interviului.
- (6 iunie 2022). Interviu cu un fost ministru de externe. (I. Huiu, Interviewer) Transcript nepublicat, în posesia autorului interviului.
- (14 mai 2021). Interviu cu un fost ministru în perioada CDR. (I. Huiu, Interviewer) Transcript nepublicat, în posesia autorului interviului.
- (1 februarie 2023). Interviu cu un fost prim-ministru al României. (I. Huiu, Interviewer) Transcript nepublicat, în posesia autorului.
- (11 martie 2022). Interviu scris cu un fost ministru al apărării. (I. Huiu, Interviewer) Nepublicat, în posesia autorului.
- Istorie recentă. Războiul din vara lui 2006 dintre premierul Tăriceanu și președintele Băsescu pe tema retragerii trupelor din Irak. (2016, iulie 1). *Evenimentul Zilei*.
- Joly, J. K., & Heasebrouck, T. (Eds.). (2021). *Foreign Policy Change in Europe Since 1991*. Palgrave MacMillan.
- Joly, J., & Dandoy, R. (2016). Beyond the Water's Edge: How Political Parties Influence Foreign Policy Formulation in Belgium. *Foreign Policy Analysis*, 1-24.
- Kaarbo, J. (2013). *Coalition Politics and Cabinet Decision Making. A Comparative Analysis of Foreign Policy Choices*. Ann Arbor: The University of Michigan Press.
- Kaarbo, J. (2015). A Foreign Policy Analysis Perspective on the Domestic Politics Turn in IR Theory. *International Studies Review*, 17(2), 189-216. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/24758357>
- Keohane, R. O., & Nye, J. S. (1974). Transgovernmental Relations and International Organizations. *World Politics*, 27(1), 39-62. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/2009925>
- Klaus Iohannis: România a pierdut locul în Consiliul de Securitate din cauza declarațiilor despre mutarea ambasadei din Israel.* (2019, iunie 7). Retrieved from <https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/politica/klaus-iohannis-romania-a-pierdut-locul-in-consiliul-de-securitate-din-cauza-declaratiilor-despre-mutarea-ambasadei-din-israel-1144016>
- Landler, M. (2017, decembrie 6). Trump Recognizes Jerusalem as Israel's Capital and Orders U.S. Embassy to Move. *The New York Times*. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2017/12/06/world/middleeast/trump-jerusalem-israel-capital.html>

- Laver, M., & Schofield, N. (1991). *Multiparty Government. The Politics of Coalition in Europe*. Oxford: Oxford University Press.
- Laver, M., & Schofield, N. (1998). *Multiparty Government. The Politics of Coalition in Europe*. Ann Arbor: The University of Michigan Press.
- Laver, M., & Shepsle, K. A. (1996). *Making and Breaking Governments. Cabinets and Legislatures in Parliamentary Democracies*. New York: Cambridge University Press.
- Legea nr. 37 din 7 decembrie 1990 pentru organizarea și funcționarea Guvernului României. (1990, decembrie 8). Retrieved from legislatie.just.ro:
<https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/812>
- mae.ro. (n.d.). *Cronologia relațiilor România - NATO* <https://www.mae.ro/node/5346?page=2>. Retrieved from Ministerul Afacerilor Externe: <https://www.mae.ro/node/5346?page=2>
- Mearsheimer, J. (2013, Jul 11). *The Tragedy of Great Power Politics* (Vols. Chapter 2, 04:47). Audiobook: Audiobook. Retrieved February 12, 2022
- Mearsheimer, J. J. (2013). *The Tragedy of Great Power Politics* ([Audiobook] ed.). (M. (. Ashby, Trans.) Audible Studios. Retrieved from https://www.audible.com/pd/The-Tragedy-of-Great-Power-Politics-Audiobook/B00D261XJQ?ref=a_pd_The-Gr_c5_adblp13npsbx_1_1&pf_rd_p=9a539fff-070e-4b1a-ba6b-2c7b35dcaecb&pf_rd_r=PT07F1A00QHZE9DNBX2B
- Meleșcanu, T. (2019). *Diplomația. Politica externă a României 1992-1996; 2017-2019*. București: Cadran politic.
- Meleșcanu, T. (2021, mai 21). „Ion Iliescu m-a vrut ministru de Externe” - Teodor Meleșcanu - Față în față cu Ruxandra Săraru. (R. Săraru, Interviewer) Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=xw-GrPZApns&t=1929s>
- Mello, P. A. (2014). *Democratic Participation in Armed Conflict. Military Involvement in Kosovo, Afghanistan, and Iraq*. Palgrave Macmillan.
- Mello, P. A. (2016, July). *ResearchGate*. Retrieved from Democratic Peace Theory: https://www.researchgate.net/publication/305207296_Democratic_Peace_Theory
- Mello, P. A. (2020). Paths towards coalition defection: Democracies and withdrawal from the Iraq War. *European Journal of International Security*, 5, 45-76.
- Ministerul Apărării Naționale - Eroi <https://www.mapn.ro/eroi/>. (n.d.). Retrieved from [mapn.ro](https://www.mapn.ro/eroi/):
<https://www.mapn.ro/eroi/>
- Moravcsik, A. (1997, Autumn). Taking Preferences Seriously: A Liberal Theory of International Politics. *International Organizations*, 51(4), 513-553.
- Moser, R. G. (1999, Apr). Electoral Systems and the Number of Parties in Postcommunist States. *World Politics*, 51(3), 359-384. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/25054083>

- Moses, J. W., & Knutsen, T. L. (2007). *Ways of Knowing. Competing Methodologies in Social and Political Research*. New York: Palgrave Macmillan.
- Muller, W. C., & Strom, K. (. (2000). *Coalition Governments in Western Europe*. Oxford: Oxford University Press.
- Muller, W. C., Bergman, T., & Strom, K. (2010). Coalition Theory and Cabinet Governance: An Introduction. In K. Strom, W. C. Muller, & T. Bergman (Eds.), *Cabinets and Coalition Bargaining. The Democratic Life Cycle in Western Europe* (pp. 1-50). New York: Oxford University Press.
- Mutarea ambasadei la Ierusalim. MAE a încheiat analiza și a transmis-o Guvernului.* (2018, octombrie 12). Retrieved from digi24.ro:
<https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/politica/mutarea-ambasada-ierusalim-mae-analiza-guvern-1012721>
- Neumann, I. B. (2008). Discourse Analysis. In A. Klotz, & D. Prakash, *Qualitative Methods in International Relations. A Pluralist Guide* (pp. 61-77). New York: Palgrave Macmillan.
- Noack, R. (2017, decembrie 7). U.S. allies reject Trump's Jerusalem pronouncement as 'very dangerous' and 'catastrophic'. *The Washington Post*. Retrieved from
<https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2017/12/06/its-catastrophic-u-s-allies-reject-trumps-expected-jerusalem-pronouncement/>
- Oktay, S. (2022). *Governing Abroad. Coalition Politics and Foreign Policy in Europe*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Oppermann, K., & Brummer, K. (2020). Who Gets What in Foreign Affairs? Explaining the Allocation of Foreign Ministries in Coalition Governments. *Government and Opposition*(55), 241-259.
- Oppermann, K., Brummer, K., & Willingen, N. v. (2018). Coalition Governance and Foreign Policy Decision Making. *European Political Science*(16), 489-501.
- Oppermann, K., Kaarbo, J., & Brummer, K. (2016). Introduction-Coalition Politics and Foreign Policy. *European Political Science*, 16(4), 457-462.
- Oprea, N. (2017, decembrie 15). *Retrospectivă 2017: Protestele anului. OUG care a scos sute de mii de români în stradă* . Retrieved from mediafax.ro :
<https://www.mediafax.ro/social/retrospectiva-2017-protestele-anului-oug-care-a-scossute-de-mii-de-romani-in-strada-16902564>
- Organizarea, funcționarea și atribuțiile Departamentului pentru Românii de Pretutindeni | Hotărâre 137/2020.* (n.d.). Retrieved from lege5.ro:
<https://lege5.ro/gratuit/gm3dcnjuguya/organizarea-functionarea-si-atributiile-departamentului-pentru-romanii-de-pretutindeni-hotarare-137-2020?dp=gmytanzwga4dgoa>
- Pașcu, I. M. (2007). *Bătălia pentru NATO. Raport personal*. București: Editura Proiect.

- Pavel, D., & Huiu, I. (2003). *"Nu putem reuși decât împreună."* O istorie analitică a Convenției Democratice, 1989-2000. Iași: Polirom.
- Pora, A. (2008, februarie 15). *hotnews.ro*. Retrieved from Președintele poate refuza o singură dată numirea unui ministru. Premierul nu-i poate cenzura motivarea: <https://www.hotnews.ro/stiri-esential-2367476-presedintele-poate-refuza-singura-data-numirea-unui-ministru-premierul-nu-poate-cenzura-motivarea.htm>
- Potter, P. B. (2017, November 30). *Methods of Foreign Policy Analysis*. Retrieved from Oxford Research Enciclopedias: <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190846626.013.34>
- Putnam, R. D. (1988). Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games. *International Organization*, 42, 427-460.
- Raunio, T., & Wagner, W. (2020). The Party Politics of Foreign and Security Policy. *Foreign Policy Analysis*, 16, 515-531.
- Reynolds, M. (2022, October 17). Fiona Hill: 'Elon Musk Is Transmitting a Message for Putin'. *Politico Magazine*. Retrieved from <https://www.politico.com/news/magazine/2022/10/17/fiona-hill-putin-war-00061894>
- Rezultate finale. PSD - 221 de mandate, PNL - 99 de mandate.* (2016, decembrie 15). Retrieved from *digi24.ro* : <https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/politica/alegeri-parlamentare-2016/rezultate-finale-psd-221-de-mandate-pnl-99-de-mandate-632969>
- Riker, W. (1962). *The Theory of Political Coalitions*. New Haven: Yale University Press.
- Roman, P. (2006). *Între dezordine și reformă. Note politice din timpul guvernării 1997-2000*. București: Editura Fundației PRO.
- Romania - USA. Un parteneriat puternic.* (n.d.). Retrieved from *romania-usa.ro*: <https://romania-usa.ro/un-parteneriat-puternic/>
- România, prima țară din Europa care-și mută ambasada din Israel la Ierusalim. Anunțul a fost făcut de Dragnea.* (2018, aprilie 20). Retrieved from *stirileprotv.ro*: <https://stirileprotv.ro/stiri/actualitate/romania-prima-tara-din-europa-care-si-muta-ambasada-din-israel-la-ierusalim-anuntul-a-fost-facut-de-dragnea.html>
- Roper, S. D. (2002). Are All Semipresidential Regimes the Same? A Comparison of Premier-Presidential Regimes. *Comparative Politics*, 34(3), 253-272.
- Roulston, K., Marrais, K. d., & Lewis, J. B. (2003). Learning to Interview in the Social Sciences. *Qualitative Inquiry*.
- Ruscior, C. (2018, 11 12). *Klaus Iohannis: România nu este pregătită să preia șefia Consiliului UE*. Retrieved from *www.rfi.ro*: <https://www.rfi.ro/politica-107281-klaus-iohannis-romania-consiliu-ue>
- Săftoiu, A. (2015). *Cronică de Cotroceni*. Iași: Polirom.

- Scarborough, J. (2020). *Saving Freedom. Truman, the Cold War, and the Fight for Western Civilization*. New York: Harper Collins Publishers.
- Scheleiter, P., & Morgen-Jones, E. (2009, Oct). Citizens, Presidents and Assemblies: The Study of Semi-Presidentialism beyond Duverger and Linz. *British Journal of Political Science*, 39(4), 871-892.
- Sedelius, T., & Ekman, J. (2010, October). Intra-executive Conflict and Cabinet Instability: Effects of Semi-presidentialism in Central and Eastern Europe. *Government and Opposition*, 45(4), 505-530.
- Silverman, D. (2004). *Interpretarea datelor calitative. Metode de analiză a comunicării, textului și interacțiunii*. (A. Toplean, Trans.) Iași: Polirom.
- Smith, S., Amelia, H., & Dunne, T. (Eds.). (2016). *Foreign Policy. Theories. Actors. Cases*. Oxford: Oxford University Press.
- Sondaj IMAS: Procentele partidelor la alegeri. (2018, oct 16). Retrieved from digi24.ro: <https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/politica/sondaj-imas-procentele-partidelor-la-alegeri-1014445>
- Ștefan, L. (2019). Romania. Presidential Politics and Coalition Bargaining. In T. Bergman, G. Ilonszki, & W. C. Muller (Eds.), *Coalition Government in Central Eastern Europe* (pp. 387-434). New York: Oxford University Press.
- Ștefan, L. (2019). Romania: 30 de guverne in 30 de ani (decembrie 1989 - august 2019). *Sfera Politicii*(1-2), 90-99.
- Stenograma ședinței comune a celor două Camere. (februarie 1993). Retrieved from cdep.ro: <http://www.cdep.ro/pls/steno/steno.stenograma?ids=5382&idm=5&idl=1>
- Stroom, K., Muller, W. C., & Bergman, T. (Eds.). (2008). *Cabinets and Coalition Bargaining. The Democratic Life Cycle in Western Europe*. New York: Oxford University Press.
- Thucydides. (1966). *Războiul peloponesiac*. (N. I. Barbu, Trans.) București: Ed. științifică.
- Tsebelis, G. (1995, July). Decision Making in Political Systems: Veto Players in Presidentialism, Parliamentarism, Multicameralism and Multipartyism. *British Journal of Political Science*, 25(3), 289-325. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/194257>
- Turabian, K. L. (2007). *A Manual for Writers of Research Papers, Theses, and Dissertations*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Ungureanu, M.-R. (2008). *Întotdeauna loial. Note diplomatice pentru o Românie modernă (2005-2007)*. Iași: Polirom.
- Uniunea Social Liberală Act Constitutiv. (2011). Retrieved from Hotnews.ro : https://media.hotnews.ro/media_server1/document-2011-02-4-8272317-0-protocol-psd-pnl.pdf

- Vasile, R. (2002). *Cursă pe contrasens*. București: Humanitas.
- Verzichelli, L. (2010). Portfolio Allocation. In K. Stroom, W. C. Muller, & T. Bergman (Eds.), *Cabinets and Coalition Bargaining. The Democratic Life Cycle in Western Europe* (pp. 237-267). New York: Oxford University Press.
- Wagner, W., Herranz-Surralles, Kaarbo, J., & Ostermann, F. (2017). *Politicization, Party Politics and Military Missions. Deployment Votes in France, Germany, Spain and the United Kingdom*. Discussion paper, WZB Social Science Center, Global Governance, Berlin.
- Wales Summit Declaration*. (2014, Sept 5). Retrieved from nato.int:
https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm
- Walt, S. (1987). *The origins of alliances*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Walt, S. M. (1985). Alliance Formation and the Balance of World Power. *International Security*, 9(4), 3-43. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/2538540>
- Waltz, K. (1979). *Theory of international politics*. New York: McGraw-Hill.
- Waltz, K. N. (1988). The Origins of War in Neorealist Theory. *The Journal of Interdisciplinary History*, 18(4), 615-628. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/204817>
- Waltz, K. N. (1990). Realist Thought and Neorealist Theory. *Journal of International Affairs*, 44(1), 21-37. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/24357222>
- Waltz, K. N. (2008). *Realism and International Politics*. New York and London: Routledge .
- Warwick, P. V., & Druckman, J. N. (2001). Portfolio Salience and the Proportionality of Payoffs in Coalition Governments. *British Journal of Political Science*(31), 627-649.
- Warwick, P. V., & Druckman, J. N. (2006). The portfolio allocation paradox: An investigation into the nature of a very strong but puzzling relationship. *European Journal of Political Research*, 45, 635-665.
- Wendt, A. (1992). Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics. *International Organization*, 46(2), 391-425.
- Wivel, A. (2017, September 26). *Realism in Foreign Policy Analysis*. Retrieved September 16, 2021, from Oxford Research Enciclopedias:
<https://oxfordre.com/politics/view/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001/acrefore-9780190228637-e-475>
- Wivel, A., & Howard Gron, C. (2021). Charismatic leadership in foreign policy. *International Affairs*, 97, 365-383.

